

Posudek vedoucího bakalářské práce „Teorie modernismu a výtvarné umění“ Kristýny Koupilové

Vypracoval: Mgr. Jakub Stejskal, Ph.D.

Přes obecný název práce se kolegyně Koupilová zaměřuje na jednu konkrétní linii diskuzí o povaze modernismu, totiž na tu, na jejímž počátku stojí klíčová postava výtvarné kritiky dvacátého století, Clement Greenberg. Ale i tato linie má několik větví, z nichž nejznámější je dnes ta, kterou sleduje i kniha *Před obrazem* sestavená Tomášem Pospiszylem, totiž debata o odkazu modernismu pro poválečné umění a postmodernu, a klíčovou roli v ní hrají Michael Fried a Rosalind Krauss. Michael Fried jako pokračovatel odkazu Clementa Greenberga vystupuje i v předkládané práci, nicméně jeho oponentem již není Krauss, nýbrž T. J. Clark. Spor mezi nimi není ani tak sporem o interpretaci umění po modernismu, ale spíše sporem o povahu samotného výtvarného modernismu tak, jak jej chápal Greenberg. Oba se přitom staví do pozice kritických následovníků Greenberga, což činí jejich debatu o to zajímavější, byť oba účastníci diskuze mají tendenci zakopat se na svých pozicích děj se, co děj.

Vzhledem k charakteru bakalářské práce je téma velmi dobře zvolené, protože korpus primární literatury je v celku jasně vymezen a není příliš rozsáhlý. Autorka se zaměřuje na tři zásadní texty Greenbergovy teorie modernismu, dva z přelomu třicátých a čtyřicátých let („Avantgarda a kýč“, „Towards a Newer Laocoon“) a o dvacet let mladší „Modernistickou malbu“, aby následně představila výměnu názorů mezi Clarkem a Friedem. Struktura práce je jasná a přehledná, především Greenbergovy teze jsou představeny v solidní podobě. Autorka také pracuje se sekundární literaturou, i když především s Harrisovou monografií šlo pracovat důsledněji i v průběhu práce. Autorka práci průběžně konzultovala, na mé podněty většinou reagovala příkladně zapracováním změn. Přesto se nám myslím nepodařilo práci dotáhnout do podoby, kterou by mohla mít a která byla v silách kolegyně Koupilové.

Tedy k nedostatkům:

1) K problému modernismu existuje rozsáhlá literatura, zásadním textem je dosud Poggioliho *The Theory of the Avantgarde*, případně Bürgerova stejně nazvaná práce. Ale i v češtině jsou k dispozici studie na toto téma, třeba Murphyho *Teoretizace avantgardy*, či Habermasova „Moderna. Nedokončený projekt“. Žel, v textu chybí zasazení greenbergovské pozice do kontextu dalších chápání modernismu a případného rozlišení modernismu a avantgardy, které u Greenberga chybí.

2) Autorčina volba přistupovat ke Greenbergově interpretaci modernismu jako k monolitu je problematická. Autorka si je vědoma toho, že zatímco první dva starší texty zakotvují problém modernismu v širším sociálním problému nástupu buržoazie jako vládnoucí třídy, v „Modernistické

malbě“ tyto aspekty absentují. Neklade si ale otázku proč. Greenberg, stejně jako mnoho jeho souputníků, meziválečné newyorské inteligence publikující v časopisech jako Partisan Review, Dissent či Commentary, byl v této době trockista a jeho perspektiva byla ovlivněna marxismem, zatímco po válce, stejně jako mnoho dalších, Greenberg levicové pozice opustil. Toto není pouze zajímavost, ale má to dopad i na samotnou diskuzi mapovanou v bakalářské práci. Clark sám se ve svém textu zaobírá právě a pouze předválečnými studii Greenberga, sám ostatně patří k průkopníkům sociálních dějin umění, které alespoň v jeho podání oprašují jisté marxistické motivy meziválečného západního marxismu. Naopak Fried má blíže spíše apolitické pozici poválečného Greenberga a, jak Clark upozorňuje, do kritiky Clarkovy interpretace Greenberga vtahuje i poválečné Greenbergovy texty, které Clarka nezajímají. Tyto rozdílné pozice se pak projevují také v na první pohled vedlejším, ale v důsledku zásadním motivu polemiky Clark – Fried, totiž ve sporu o vztahu společnosti a uměleckého díla. Podle Carra „plošnost“ modernistické malby je expresí mnoha obecných „negativních“ aspektů moderního společenského života, zatímco Fried na takovémto spekulativním postojem pouze nevěřícně vrtí hlavou. Dá se očekávat, že předválečný Greenberg by měl pro Clarkovu pozici větší pochopení než ten poválečný.

3) Práce má, žel, podobu referování o textech, chybí jistý kritický odstup a také vlastní zhodnocení pozic a představení nějakého vlastního závěru. Z práce není jasné, které stanovisko autorka sama považuje za nejpřesvědčivější. Námitka, že smyslem práce bylo pouze představit diskuzi, neobstojí. Bakalářská práce má být víc než jen referátem přečteného, má prokázat i schopnosti kriticky (myšleno nikoli ve významu „negativně“, ale spíše „s užitím samostatného úsudku“) se k studované látce vztahovat. K tomu má ostatně pomoci i použití sekundární literatury. V této práci je však role sekundární literatury snížena na pouhého přihlížejícího.

Práce s literaturou pokulhává i co se týče formální stránky. Autorka odkazuje v poznámkách k celým publikacím, nikoli ke konkrétním studiím z nich, což na přehlednosti nepřidává. U Harrisovy monografie, která se tématem překrývá se zde posuzovanou prací, jsou pak uváděni jako autoři i Greenberg, Clark a Fried...

Jako polehčující okolnost je ovšem třeba zmínit, že Fried s Clarkem nepatří k nejjednodušším autorům (nepoužitelnost českého překladu Friedova „Art and Objecthood“ budiž toho důkazem) a jakožto školitel mohu dosvědčit, že autorka s texty svedla poctivou bitvu a promptně reagovala na mé výzvy k upřesnění některých míst. S přihlédnutím k těmto okolnostem jsem se rozhodl práci **doporučit k obhajobě** a hodnotit stupněm **velmi dobře**.

V Praze, 3. 9. 2015,

Mgr. Jakub Stejskal, Ph.D.